

УДК 37.014.25

Левченко Т. І.
професор кафедри
психології і педагогіки
Київського національного
лінгвістичного університету

ПАРАМЕТРИ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

У статті аналізуються параметри, нові концепції, деструктивні чинники, мотиваційні ресурси підвищення якості сучасної системи освіти в європейському контексті.

Ключові слова: параметри, концепції, деструктивні чинники, мотиваційні ресурси якості освіти.

Левченко Т. И. Параметры качества образования в европейском контексте. В статье анализируются параметры, новые концепции, деструктивные факторы, мотивационные ресурсы повышения качества современного образования в европейском контексте.

Ключевые слова: параметры, новые концепции, деструктивные факторы, мотивационные ресурсы качества образования.

Levchenko T.I. Problems of best quality modern education. The article analyse problems of best quality modern education.

Key words: concept, destructive factor, resource of motivation, best quality of modern education.

Поняття якості освіти відносно і динамічне, те, що сьогодні є актуальним, завтра стає архаїчним.

Якість освіти залежить від зовнішніх, внутрішніх, соціальних, політичних, культурних чинників, від здібностей суб'єкта навчання, якості його мислення, розумових дій, за допомогою яких він може реалізувати відповідну діяльність.

Якісна освіта спрямована на розвиток внутрішнього «Я» суб'єкта, на переоцінку цінностей та пріоритетів, на створення перспективних моделей освіти, на подолання морального нігілізму, духовного банкрутства, на перспективні цілі, на якісні результати, а не засоби, підрахунки, кількісні показники.

Якісна освіта адаптується до вимог і потреб суспільства, стимулює новаторські зміни в культурі і соціальному середовищі, налаштовує суб'єкта на конструктивні дії в оновлюваному суспільстві.

Спільні ідеї, підходи, проблеми охоплюють Схід і Захід, виявляються незадіяні ресурси підвищення якості освіти, розробляються спільні параметри якості освіти, на які ми маємо орієнтуватися.

Сьогодні в Європейському світі існують програмні документи ЮНЕСКО, Всесвітньої декларації з вищої освіти, Європейські рекомендації з мовної освіти. Проводяться всесвітні рейтинги кращих університетів світу, всесвітні рейтинги якості постдокторської освіти, фахівців найвищого освітнього рівня.

Все це свідчить про те, що проблема якості освіти посідає центральне місце у світі. Нами було проведено конвергентний та дивергентний аналіз розвитку різних педагогічних систем Європи [1]. Конвергентний аналіз використовувався для подолання невизначеності при порівнянні різних педагогічних систем, для визначення стандартних, уніфікованих параметрів.

Дивергентний аналіз спрямовано на пошук різних альтернатив розв'язання проблеми якості освіти, на генерування різних ідей та концепцій, що сприяє розвитку творчого оригінального бачення. Це дає можливість знаходити альтернативні підходи та враховувати специфіку освіти тієї чи іншої країни. Проведений аналіз дав змогу виявити такі спільні європейські параметри якості освіти:

- володіння суб'єкта навчання різними видами мислення;

- інтелектуальний розвиток суб'єкта;

- високий професіоналізм суб'єкта, його здатність до самонавчання;

- високий рівень мотивації навчання;

- володіння професійними компетенціями, знаннями, вміннями та навичками;

- орієнтації на вищі загальнолюдські цінності;

- підвищення якості освіти на всіх рівнях ієрархії;

- уведення в зміст університетської освіти спеціальних курсів розвитку різних видів мислення: креативного, операційного, стратегічного, що сприяє розширенню інтелектуальних можливостей суб'єкта, а також видів мислення, пов'язаних з певною професією;

- перехід від традиційних методів навчання, спрямованих на репродукцію, до інноваційних, які передбачають індивідуалізацію навчального процесу;

- активне співробітництво того, хто навчає, і того, хто навчається;

- зосередження уваги на розвитку фундаментальних вмінь і навичок обробки інформації, спілкування, цілеутворення, цілепокладання, самонавчання самоаналізу при виявленні власних невмінь і незнань, самокорекції, самомотивації;

- спрямованість навчального процесу на задоволення потреб та інтересів суб'єктів навчання;

- синтезування знань із різних дисциплін і галузей, що пов'язані з домінантною професійною діяльністю.

Сьогодні розробляються нові концепції університетської освіти. Проводяться рейтинги кращих університетів світу, до списку яких увійшли 200 університетів. Титул кращого університету світу зберігає Гарвардський університет, на другому місці – Йельський університет, на третьому – Кембризький університет, на четвертому – Оксфордський. Серед двохсот університетів – 58 американські, 29 – британські. Московський державний університет ім. М. В. Ломоносова посів 183 місце. Жодний український університет не увійшов до списку 200

кращих університетів світу. Для виявлення переможців використовувались такі індикатори: враховувались дані опитування в академічних колах (40%), серед студентів університетів (20%), роботодавців, які свідчили про якість підготовки спеціалістів (10%), враховувались індекси цитування та посилання на авторів, які працюють в університеті (20%), відсоток іноземців (5%), привабливість університету для іноземців (5%).

Для виявлення кращих зразків докторської освіти проводились рейтинги «Таймс» і «Шанхайський». Хоча відсутня моністична модель «євродоктора», існують такі загальні дескриптори якості фахівців найвищого освітнього рівня постдокторської кваліфікації, до яких належать такі:

- співвідношення навчальної та дослідницької складових;
- опис докторської освіти в термінах компетентностей;
- кількість виданих в постдокторський період одноосібних монографій з фундаментальних актуальних наукових проблем;
- створення певної наукової школи;
- внесок у підвищення теоретичного рівня наукових досліджень університету.

М. Микалко в роботі «Тренінг інтелекту» пише: «Коли ви передбачаєте знайти відповіді на питання, що вас цікавлять, в словах і думках інших людей, то ви їх обов'язково знайдете» [2]. Відомо, що негативні судження про якість і реалістичність ідей знищують мотивацію суб'єкта до концентуалізації. Безумовно, критично оцінювати чужі ідеї, аналізувати їх практичну значущість значно спокійніше, ніж породжувати власні ідеї. Дж. Адамс в роботі «Розблокування свідомості» пише: «Поливання брудом чужих ідей – найдешевший спосіб демонструвати свою інтелектуальну вищість» [3].

Посилання на ідеї і думки інших дослідників – важливий показник якості наукової діяльності, тому що ідеї і концепції інших стимулюють нас до породження нових ідей, до нових етапів наукової творчості.

Розроблені 8 років тому «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти» забезпечують спільну основу для розробки навчальних планів, типових програм, підручників, визначають рівні володіння мовленням. Вони визначають такі спільні ідеали та цілі якісної мовної освіти:

- забезпечення реальних потреб тих, хто вивчає мову;
- розвиток умінь, необхідних для спілкування в інтерактивній Європі;
- забезпечення широкого використання інформаційних технологій;
- визначення об'єктивних критеріїв опису володіння мовою;
- розкладання мовної компетенції на окремі компоненти, що ставить нас перед психологічними та педагогічними проблемами певної глибини;

– орієнтації на види компетенції, що комплексно взаємодіють у процесі розвитку кожної окремої особистості;

– розвиток цілісної особистості того, хто навчається, шляхом його самоусвідомлення та збагачення досвіду;

– реінтеграція численних складників в єдине ціле, що гармонійно розвивається;

– домінування діяльнісно-особистісного підходу з врахуванням когнітивних, емоційних і вольових здібностей студента;

– розробка стратегій скерованої лінії поведінки суб'єкта для виконання завдання, яке є цілеспрямованою дією, виконання якої суб'єкт вважає необхідною для досягнення результату;

– формування мовної та комунікативної свідомості;

– врахування потреб студентів при визначенні головних і проміжних цілей;

– концентрація на тих видах діяльності та процесах, що допомагають задоволенню потреб суб'єкта;

– впровадження Європейського мовного портфелю, необхідного студенту для розвитку вмінь самооцінювання, самомотивації та самоконтролю. Рекомендації з мовної освіти були розроблені ще 8 років тому, однак, як показує аналіз їх впровадження, більша кількість з них залишається незадіяною.

Європейські рекомендації з мовної освіти дозволяють виявити такі ще не задіяні мотиваційні ресурси:

1) розвиток цілісної особистості того, що навчається;

2) розвиток мотивації студента за допомогою врахування його потреб та інтересів;

3) врахування когнітивних, емоційних, вольових здібностей студента;

4) впровадження Європейського мовного портфелю, необхідного студенту для розвитку вмінь об'єктивного самооцінювання самомотивації, саморегуляції, самоконтролю, самопідкріплення.

Порівняльний аналіз свідчить, що існують певні розбіжності між європейськими вимогами, параметрами якості освіти та вітчизняними:

– орієнтація цілей, змісту, форм і методів навчання на особистість того, хто навчається;

– управління не контролем за його діяльністю, а управління процесом його мотивації;

– визначення прав суб'єкта на вибір форм, методів, змісту навчання, які відповідають його мотивам, потребам та інтересам;

– концентрування уваги не на знаннях і інформації з минулого, а на розвитку навичок мислення і спілкування з тим, хто навчає, на розвиток креативного, дослідницького мислення;

– оцінювання якості освіти відбувається в єдності з індивідуальними характеристиками того, хто навчає, і того, хто навчається;

– оцінювання якості освіти пов'язується з майбутнім того, хто навчає, і того, хто навчається, з забезпеченням високого статусу і успіху у кар'єрі;

– розходження між орієнтаціями на якісні і кількісні параметри в розвитку університетської освіти;

– Захід вже давно покінчив з тестоманією, контроль за виконанням різних завдань спрямовується на виявлення факторів внутрішнього зв'язку, важливим вважається бачення цілісного об'єкта, всієї ситуації в цілому, а не сліпе пригадування і випадковий вибір правильної відповіді у тесті;

– структура навчальної діяльності адекватна мотиваційній сфері суб'єкта навчання.

Існуючі розходження та відмінності у розумінні поняття та параметрів якості освіти зумовлені різними способами світосприйняття, нетотожністю вербальної категоризації дійсності, відмінностями концепцій, підходів, стратегій навчання та виховання.

Негативно на якість освіти впливають такі деструктивні чинники:

– мотиваційна сфера викладача не узгоджується з мотиваційною сферою студента, відстань між ними збільшується;

– мотиваційно-стимулювальний компонент процесу навчання залишається незадіяним;

– відсутні зв'язки з актуальними потребами і цілями студентів; потреби змінюються, інтереси відмирають, настає криза, деривація, демотивація;

– мотиваційний вакуум, що породжує мотиваційні конфлікти;

– відсутність очікуваної якості навчання та реальних перспектив працевлаштування;

– розбіжності між змістом, процесом навчання і очікуваннями студента;

– знання, які не мають особистісного значення, не входять в коло інтересів суб'єкта, засвоюються формально;

– завдання і цілі, які ставляться перед студентом, але не знаходять відгук в його переживаннях;

– орієнтованість на зовнішні стандарти і вимоги не сприймаються суб'єктом як обов'язкові, не стимулюють його до навчання;

– зовнішня винагорода (бальне оцінювання) робить суб'єкта менш чутливим до глибин змісту і якості знань.

Певна система мотивів і спонукань впливає на стратегію засвоєння знань, розвиток вмінь, успішність і якість навчання. Усвідомлення власного незнання і невміння виступає важливим мотивом навчальної діяльності. Актуальними залишаються мотиви власного зростання та самовдосконалення, потреби в новому, мотиви оволодіння професійними вміннями та навичками, можливість задоволення потреби в інтелектуальній активності.

Щоб постійно підвищувати якість освіти, необхідно управління якістю на всіх рівнях ієрархії, тактика збереження мотивації навчання, її спеціальне підкріплення, забезпечення мотиваційної привабливості свободи альтернативного вибору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адамс Дж. Разблокируй свой разум. Техника поиска оригинальных решений сложных проблем и генерации гениальных идей / Дж. Адамс. – М.: Эксмо, 2008. – 352 с.
2. Левченко Т. І. Європейська освіта: конвергенція та дивергенція [монографія] / Т. І. Левченко. – Вінниця: «Нова книга», 2007. – 656 с.
3. Микалко М. Тренінг інтелекту / М. Микалко. – СПб.: Питер, 2000. – 192 с.

УДК 167.168:[001.8:304]

Михайличенко О.В.

професор Сумського державного педагогічного університету ім.А.С.Макаренка

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА КЛАСИФІКАЦІЯ НАУК

У статті йдеться про виникнення науки як форми суспільної свідомості, наводяться перші спроби класифікації світової науки.

Ключові слова: наука, наукові знання, класифікація наук.

Михайличенко О. В. Историческое развитие науки и классификация наук. В статье идет речь о возникновении науки как формы общественного сознания, излагаются первые попытки классификации мировой науки.

Ключевые слова: наука, научные знания, классификация наук.

Mikhailichenko O. Historical development of science and classification sciences. In the article speech goes about the origin of science as forms of public consciousness, the maiden attempts of classification of world science are expounded.

Key words: science, scientific knowledges, classification of sciences.

Питання історії світової науки широко висвітлені у працях В. І. Вернадського і його послідовників і спрямовані, насамперед, на вивчення природничих наук. У сучасних умовах увага дослідників, на жаль, недостатньо звернена на обґрунтування та визначення соціально-політичних та гуманітарних наук, їхню класифікацію.

Метою статті є висвітлення питань, пов'язаних з історією виникнення наукових знань у галузі соціальних наук та перших спроб їхньої класифікації.

Перші наукові знання виникли ще декілька тисяч років тому у стародавніх цивілізаціях Близького Сходу (Шумер, Аккад, Вавілон), Єгипту, Індії та Китаю і були синкретичними – необхідними для життєдіяльності.

Як відомо, у IV тисячолітті до н.е. у Єгипті виникають ієрогліфи, а на Близькому Сході – шумерський клинопис для позначення слів та окремих звуків. У III тисячолітті до н.е. у шумерів винайдена десятинно-шестидесятна система обчислення, яка до цього часу застосовується при поділенні кола на 360°(градусів), градуса і години на 60'(хвилин) і хвилини на 60"(секунд).